

Experiment jako estetický jev

Experimentální literatura ESB102

12. 3. 2018

Hledání estetického myšlení

Annie Hallová

- autorské
- intuitivní

• Východisko

- umělecká praxe

• Výsledek

- umělecké dílo

• Alvy Singer

- vědecké
- pojmové

• Východisko

- odborné pozorování

• Výsledek

- umělecká kritika

Problematika dichotomie

Možnosti

- Tematická rovina
- Materiální rovina
- Obsah
- Forma
- Fabule
- Sujet
- Téma
- Stylové prostředky

Problematika dichotomie

Forma a obsah

- Forma

- umělecký druh (*malba, literární dílo, hudební skladba*)
- druh v konkrétním umění (*portrét, román, sonáta*)
- žánr (*detektivka, historický román, umělecký román*)
- použité prostředky (*dripping, proud vědomí, parodie*)
- kompozice (*rozvržení použitých prostředků*)

- Obsah

- děj (*expozice, zápletka, rozuzlení*)
- myšlenková strana (*charaktery, narator*)
- postavy (*archetypy, individuality*)
- (hudba, výprava)

Problematika dichotomie *Ideální a ustálené struktury*

Kdyby Tvé oči neměly barevnost měsíce,
Ohně, břidelic a práce v úsvitu vlídném,
Kdybys neovládala hbitý let vichřice,
Kdyby ses nestala pro mne jantarovým týdnem,

Kdybys mi nebyla chvílí, která je plavá,
Když po břechtanech podzim šplhá k púnebí,
Kdybys nebyla chlebem, ježž luna zadělává
A přitom rozprašuje mouku po nebi,

Ó milované, sotva bych láskou k tobě se mučil!
Já objímám svět, když беру tě do náručí,
Píščiny, stromy, čas, déšť, co se lije

A všechno, co existuje, abych já mohl žít,
Všechno mám blízko, všechno smím okusit:
Ve tvém životě vidím všechno, co žije.

Pablo Neruda – VIII (Ráno) in Sto sonetů o lásce

Problematika dichotomie *Ideální a ustálené struktury*

||třeti:| 'vi:jef||
(expresionistický)

/'?egzistence jde 'po sve:m 'ʔu:skali: ||
'ksixti se 'paři: 'v hřnci:x 'ʔobleku: ||
'prodejnôu 'đi:fku 'kurvu 'ʔupa:li: ||
'ras 'šenle:bn ʔa 'je mu 'do breku ||

'ʔejakula:ti 'tečôu 'skřvi: 'pozdex ||
'sklrdem se 'mi:si: 'đes ʔa 'netečnost ||
ʔi 'lucifer ʔuš 'škemra: | 'neteč | 'dost ||
'ʔodněkut 'jako 'smrat se 'ši:ři: 'povzdex ||

'najednôu 'přiřlo 'velke: 'ʔumi:ra:ňi: ||
'ʔixori 'masa 'někam 'ʔodhođi: se ||
's ʔu:čtenkôu 'přiřel 'pohlet 'ʔodhodise ||

'muš | 'zřejmne 'kňes | 'spamněti 'ʔumi: 'raňi: ||
'ʔumi: ji tag že 'ňigdo 'neposlôuxa: ||
'střeva mu 'tečôu 'spod bi:le:ho 'rôuxa || /

Ondřej Hanus, sb. *Výjevy*

Bettina Rheims – *Claudia Desout avec des gants* (1987)

Problematika dichotomie

Možnosti

- Tematická rovina
 - Obsah
 - Fabule
 - **Téma**
- Materiální rovina
 - Forma
 - Sujet
 - **Stylové prostředky**

Stylistické prostředky zahrnují způsob prezentace tématu (portrét, proud vědomí).

Neuchyluje se k predefinovaným rámcům, ale zkoumá konkrétní dílo.

Východiskem zkoumání je dílo, ne idea nebo tradice.

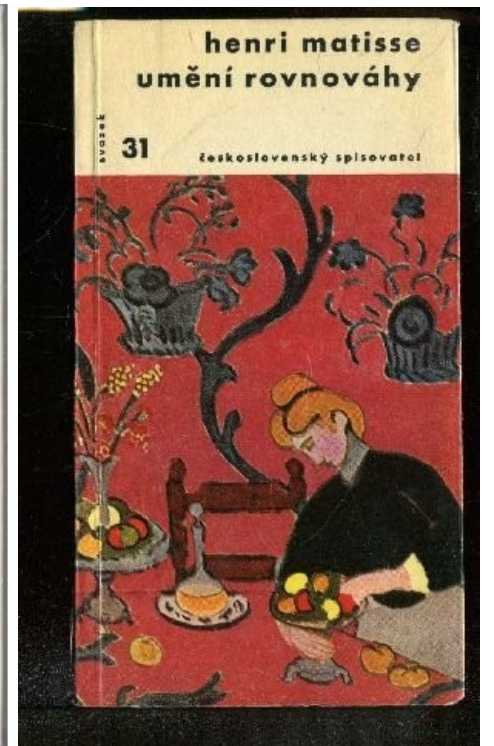
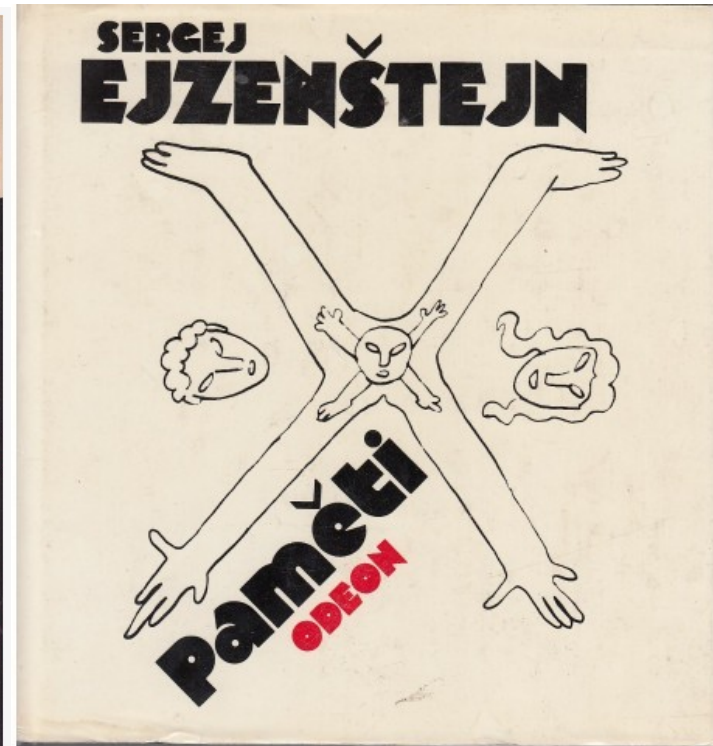
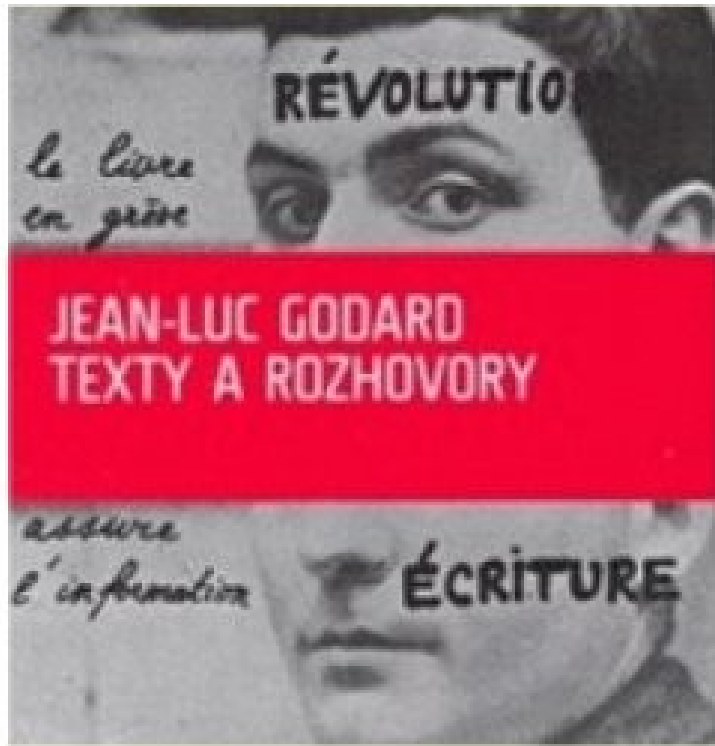
Estetika...

... autorská

- Implicitní estetika
(romány, básně, povídky, personal essays)
Oscar Wilde – De Profundis, Obraz Doriana Graye
- Explicitní estetika
(odborné články, eseje o umění, kritiky)
Oscar Wilde – Kritik umělcem, Pravda masek

Estetika... ... autorská

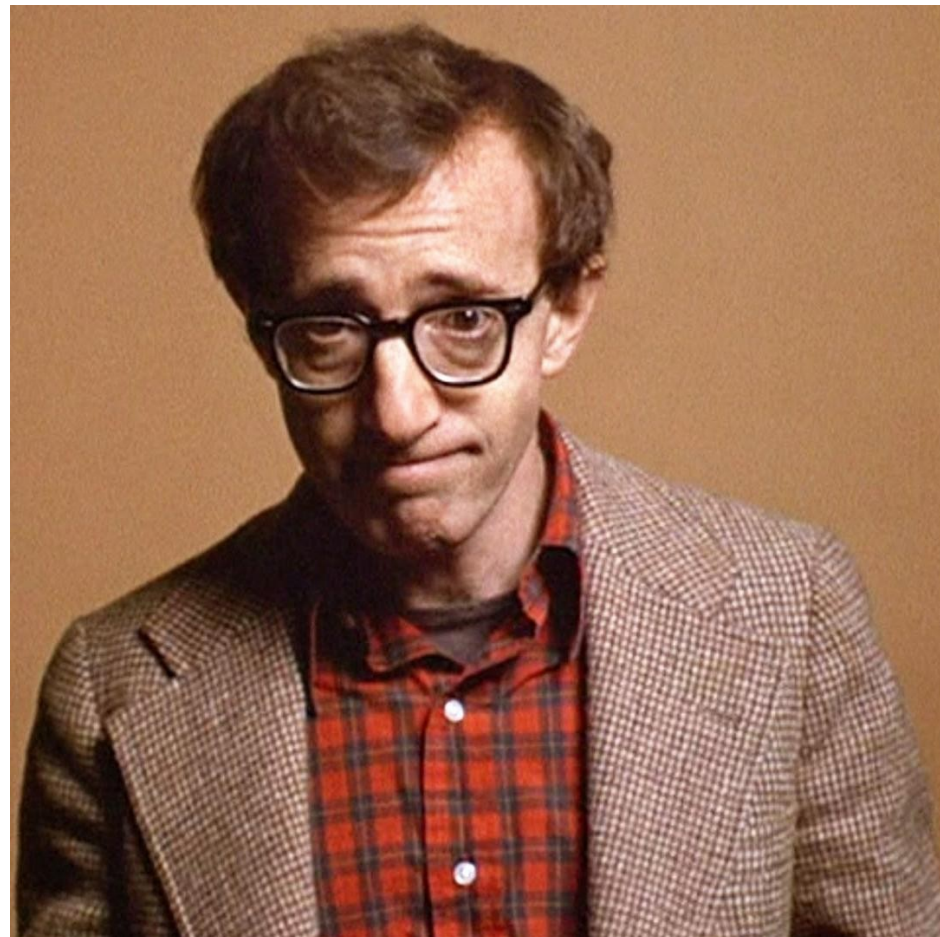

Estetika ... vědecká

Problematika pojmu

- Řec. aisthétikos (Αισθητική) – *týkající se smyslového vnímání*
- Teorie poznání
- Krasověda (nauka o estetických kategoriích)
- Filosofie umění (a mimouměleckého estetická)

- Analytická estetika – metateorie
- Experimentální estetika
 - *Tereza Hadravová – Co je nového v estetice (Praha: Nová beseda, 2016)*

Estetika ... vědecká

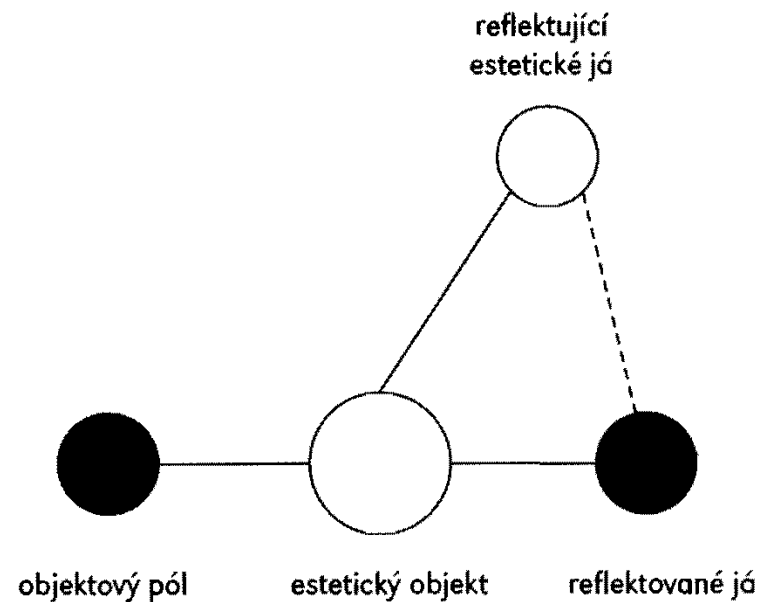
Široké pojetí

„Mám-li se pokusit definovat estetiku, nenacházím lepšího řešení, než že je naukou o estetické funkci, jejích projevech a jejích nositelích.“

Jan Mukařovský

- Estetický objekt
- Estetický postoj

- Izolace objektu—libost—autonomnost

Estetika ... vědecká

Zúžené pojetí

Estetika se zabývá podmínkami a výkladem určitého druhu vnímání a prožitku, které jsou komplexně prostoupeny fantazií, analogiemi, podobnostmi, tropy, preferováním a emocemi a utvářeny hodnotami estetického předmětu (krásou, vznešeností apod.).

(...)

Kterákoli estetická analýza dosahuje maxima tam, kde dokáže v hloubi postihnout a vyložit vzájemnou korespondenci mezi přírodní či uměleckou skutečností na straně objektu vnímání a modality estetické zkušenosti na straně subjektu, neboť specifický modus vnímání, představování a myšlení je v estetice právě tak důležitý jako sám předmět.

Petr Osolsobě – Umění a ctnost (s. 13)

Estetika ... vědecká

Literární estetika

- Produkce

- umělecké tvoření, intence,
- psychologické aspekty tvorby (fantazie, inspirace)
- I. Kant, J. W. Goethe

- Dílo

- struktura díla ve funkci k estetické komunikaci
- formalismus, strukturalismus
- J. Mukařovský, R. Jacobson, V. Šklovskij,

- Recepce

- akty, jež vytváří z díla estetický objekt
- psychologická estetika – vnímání, postoj, cit
- R. Ingarden, W. Iser, U. Eco, L. S. Vygotskij

Ozvláštnění – Остранение

Automatizace vs. ozvláštnění

*Nestačí otevřít okno,
abychom spatřili pole a řeku.*

*Nestačí nebýt slepý,
abychom spatřili stromy a květy.*

Je třeba nemít žádnou filosofii.

S filosofií nejsou stromy: jen myšlenky.

Je jenom jeden každý z nás, jak sklep.

Je jenom jedno zavřené okno, a tam venku celý svět.

*A sen, co by se dalo spatřit, kdyby se okno neotevřelo,
což není nikdy to, co se spatří, když se okno otevře.*

Fernando Pessoa

Ozvláštnění – Остранение

Proust a pátrání

Slabý úder do okna, jako by na ně něco narazilo, následovaný hojným lehkým dopadáním jakoby zrněk písku, která někdo sype z horního poschodí, pak se dopadání šíří, nabývá pravidelnosti a rytmu, stane se tekutým, zvučným, hudebným, nescíslným, univerzálním: byl to déšť.

Její alej tvořila jakoby řadu kaplí mizejících pod množstvím květů navršených jako oltářky; slunce pod nimi kladlo na zem světelnou mříž, jako by procházelo kostelním oknem.

Ozvláštnění – Остранение

Myšlenkové – čisté bytosti

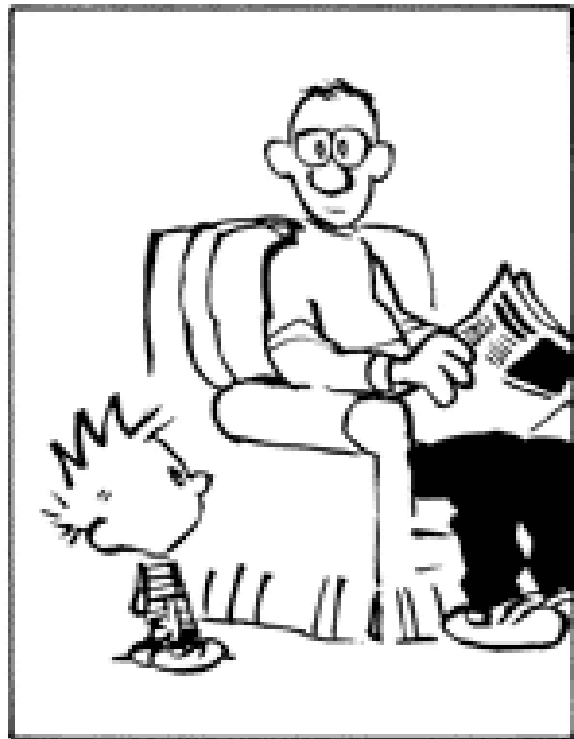
Gabriel Laub – Hovory s ptákem

(netřeba představovat)

Ozvláštnění – Остранение

Myšlenkové – čisté bytosti

I THINK GROWN-UPS JUST ACT LIKE THEY KNOW WHAT THEY'RE DOING.

© 1991 Universal Uclick, Inc. Distributed by Universal Press Syndicate

Ozvláštnění – Остранение

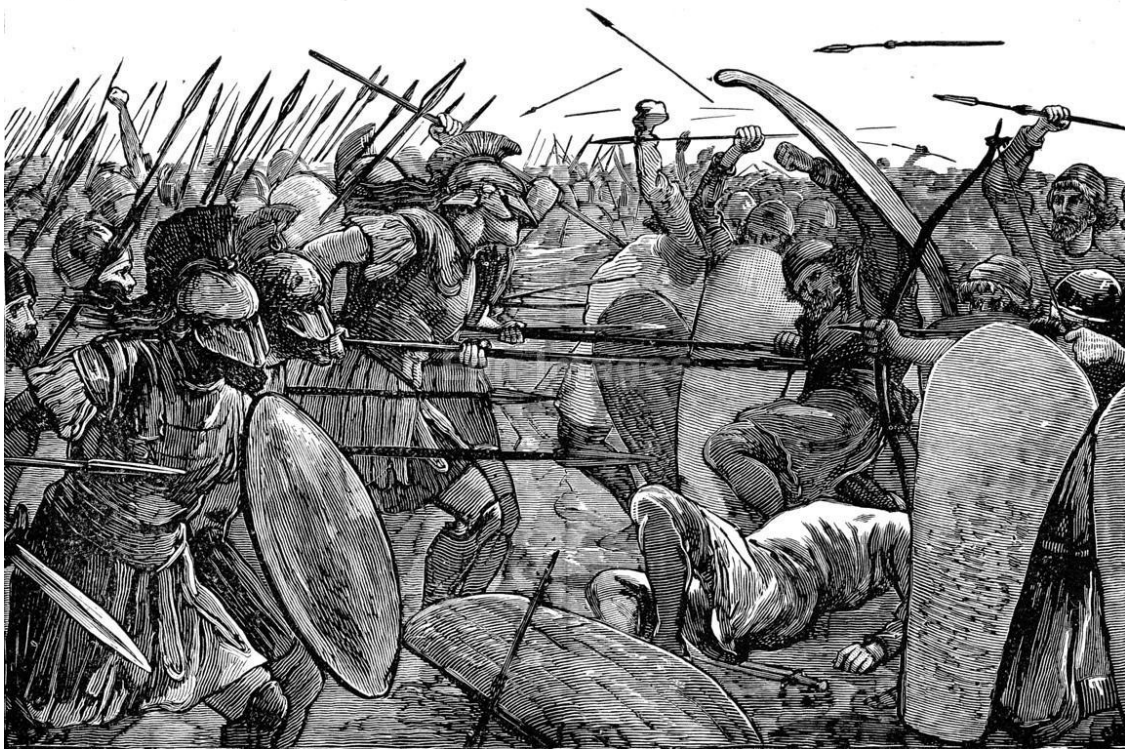
Myšlenkové – čisté bytosti

Bill Waterson – Calvin & Hobbes

Ozvláštnění – Остранение

Umělecké: Parodie

Homér – Ilías

Homér – Batrachomyomachia

Ozvláštnění – Остранение

Umělecké: Téma stylistickými prostředky

Art Spiegelman – Maus (1980)

Saulův syn (r. L. Nemes, 2015)

Ozvláštnění – Остранение

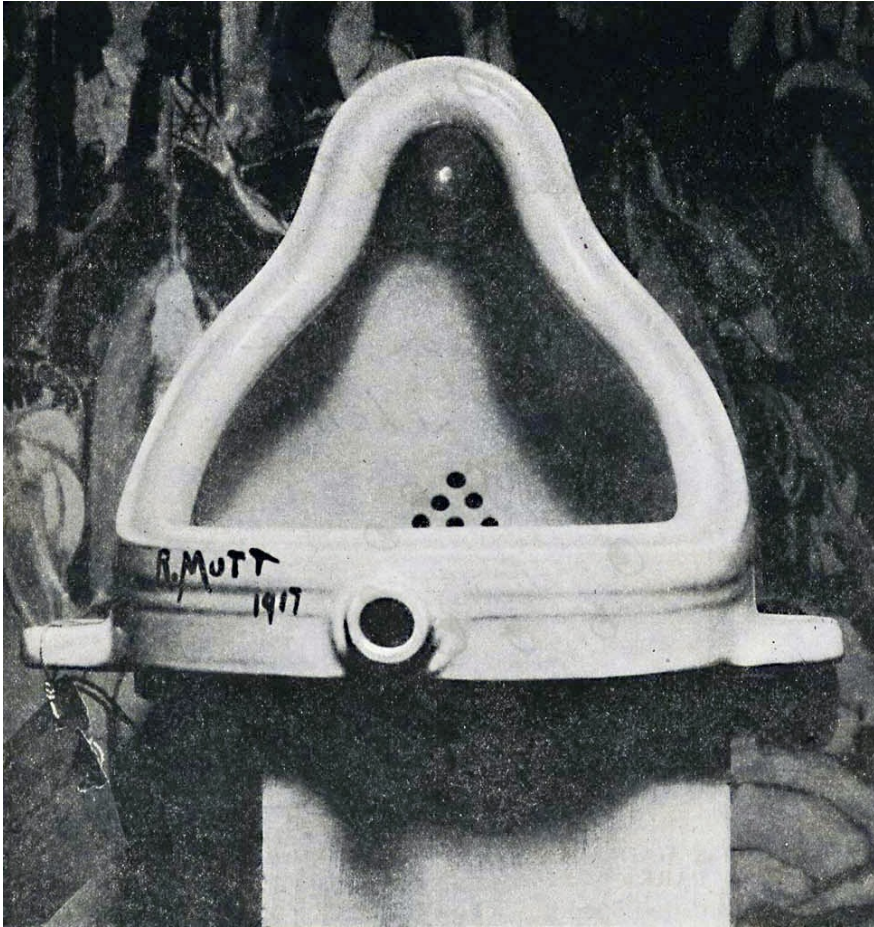
Umění jako sociální fakt

Estetické hodnoty nejsou něco absolutního, co nesouvisí s celkovou historickou situací a ekonomickými strukturami určité doby. Umění se rodí z historického kontextu, odráží ho, napomáhá jeho vývoji. Vyjasnit přítomnost těchto souvislostí znamená pochopit postavení dané estetické hodnoty v obecném kontextu určité kultury a její – možný či nemožný – vztah k jiným hodnotám.

U. Eco – Otevřené dílo (s. 40)

Ozvláštnění - Остранение

Nová estetická situace

Marcel Duchamp – Fontána (1917)

Gerhard Richter – Ema (1992)

„Kniha není nesmrtelný předmět, který se má vzít a patřičně uctívat, ale spíše příležitost pro krásu.“

Jorge Luis Borges (in Ars Poetica)